

УДК 159.9

Бабенко О В.<sup>1</sup>

<sup>1</sup>Практичний психолог ГО «Запорізька вальдорфська ініціатива»

## **ОСНОВНІ ІДЕЇ ТА ПРИНЦИПИ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ**

Вальдорфська педагогіка є однією з альтернативних сучасних освітніх систем в світі. В Берліні, 19 вересня 2019 р., на міжнародному рівні відбудеться головне святкування 100-річчя вальдорфської педагогіки. Завдяки ініціативі та підтримці батьків, педагогів, науковців, державних службовців вона знайшла свою нішу і успішно застосовується вже більше 20 років і в Україні. На сьогоднішній день вальдорфська педагогіка – це єдина альтернативна освітня система, офіційно визнана в Україні. Багато положень, які висунув на початку століття Р. Штайнер, згодом були підтверджені незалежними дослідженнями і, насамперед, в когнітивній психології швейцарським вченим Жаном Піаже і його школою. У відкритій Р. Штайнером першій вальдорфській школі в 1919 р. було введено на той момент багато інновацій, які не втратили свого раціонального зерна і в даний час. Серед принципів вальдорфської педагогіки виділимо найбільш актуальні для практичного застосування.

1. Антропологічний принцип. Мислення, почуття і воля учня становлять єдине ціле, і для гармонійного розвитку дитини їх треба розглядати в

сукупності, причому в зворотному порядку – спочатку дія-переживання і лише потім мислення, розуміння. Саме такий порядок відповідає прихованій закономірності дитячого мислення. На ділі це означає наступне. Спочатку діти повинні щось побачити. Наприклад, на хімії – процес горіння, потім на другий день (після того, як перше враження пройшло через сон і почуття), можна поговорити про побачене (виділити істотне) і, нарешті, тільки на третій день сформулювати закон або поняття. Цей шлях – від дії, враження, переживання, обговорення до поняття і визначення – для вальдорфської школи означає найпродуктивніший шлях розвитку індивідуального мислення, його інтеграції в ціле людської особистості.

2.Відсутність підручників. Тексти, як правило, до восьмого класу диктуються вчителем або оформляються колективно всім класом.

3.Принцип педагогічної підтримки (педагог на боці дитини), реально реалізований у вальдорфських школах, можна, мабуть, назвати головним, бо від його ступеня та своєчасності і залежало благополуччя учнів школи. Причому це застосовується і в організації процесу навчання: організація шкільного дня зручна для дитини і не завжди зручна для педагогів (шкільний розклад під потреби дітей).

4.Особистість учня може щоденно рости і розвиватися або, навпаки, деградувати в залежності від прийнятого в класі (школі) стилю взаємодії між учнем та педагогом. Тому найважливішим завданням Р. Штайнера було створення такого психологічного клімату, який сприяв би особистісному зростанню кожної дитини. При цьому педагог не повинен забувати про постійну готовність встати на місце учня і поглянути на світ його очима. Р. Штайнер постійно підкреслював, що мало розуміти дитину, необхідно вміти приймати її такою, яка вона є; вміти визнавати за нею право на власні інтереси і право на можливо різку відмінність від інших. Він постійно вимагав у реальному спілкуванні вихователя і вихованця досягнення справжньої рівноправності, що часто було певною проблемою, пов'язаною з тим, наскільки дорослий готовий був поділитися своєю владою.

5.Неформальність (істинність) діалогу між учнем та педагогом. Головний атрибут діалогу – рівноправність сторін; хоча він і декларується досить широко, саме в його реалізації виникають найбільші труднощі, які полягають в загальноприйнятій нормі, що, мовляв, дитина обов'язково повинна слухатися дорослого. Р. Штайнер вважав, що всім дорослим дуже важливо зрозуміти одне: дитина не «сировина» для формування чого або кого б то не було, вона автор, який сам активно працює над розвитком самого себе, вона багато в чому, зрештою, сама визначає, якою їй бути, треба лише надати їй свободу. Свободу, яка ґрунтується, насамперед, на вірі в дитину. Відомо, що взаємне узгодження співрозмовниками своїх свобод є однією з центральних проблем діалогу, в якому ніхто не може нічого нав'язувати

іншому, але має право звернутися до нього і бути почутим, причому звернутися так, щоб не порушувати при цьому його права. При взаємодії вчителя завжди, як правило, йде взаємна адаптація комунікативних прав, в яких закладений глибокий психологічний сенс – треба навчитися бути собою і виражати себе, не пригнічуючи при цьому інших.

6. Глибоке занурення учнів в предмет (концентрація на одному предметі, протягом 3-4 тижнів, викладання за принципом «епох», увага до «дрібниць»).

7. Немає порівняння з іншими учнями (у вальдорфській школі можливе порівняння тільки в досягненнях самого учня, тобто досягнення у навчанні однієї дитини не порівнюються з успіхами іншого учня).

8. Евритмія як видима мова (виконання віршів, музики, які стають видимими в жести).

9. Рецитація, театр і мистецтво мовлення як невід'ємна частина навчального процесу.

10. Образне викладання з урахуванням темпераменту кожної дитини.

Отже, якщо ми візьмемо нашу традиційну державну школу, то побачимо, що вона переважно спирається на знання. В умовах такої школи учень, щоб бути успішним, повинен підпорядкувати свої кращі роки абсолютно абстрактним вимогам забезпечення так званого «рівня знань», які, на жаль, швидше за все забудуть ним через найкоротший час після іспитів. У той час як інші значущі для будь-якої окремої людини сторони особистості залишаються, як правило, без уваги з боку дорослих. У вальдорфській школі якраз все навпаки: все, що є значущим для зростаючої людини: її душа, дух і здорове тіло, культивується і підноситься як найголовніша цінність. Не перевірка знань, а рух разом з розвитком дитини є основою вальдорфської педагогіки.